

Vides pārraudzības valsts birojs

Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045, tālr. 67321173, fakss 67321049, e-pasts vpvb@vpvb.gov.lv, www.vpvb.gov.lv

Rīgā

10.12.2019

Atzinums Nr. 4-03/23

Par Latvijas Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021. – 2030. gadam Vides pārskatu

2019. gada 25. novembrī Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk - Birojs) ir iesniegusi precizētā Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam (turpmāk – Plāns) stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma (turpmāk - SIVN) vides pārskatu (turpmāk - Vides pārskats). SIVN veica un Vides pārskatu sagatavoja SIA “*Enviroprojekts*” (turpmāk - Izstrādātāja).

Likuma “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*” (turpmāk - Novērtējuma likums) 23. pieci *prim* panta sestā daļa noteic, ka Birojs sniedz atzinumu par vides pārskatu, ņemot vērā vides pārskata atbilstību normatīvo aktu prasībām un izraudzītā risinājuma pamatojumu, kā arī nosaka termiņus, kādos izstrādātājs pēc plānošanas dokumenta apstiprināšanas iesniedz kompetentajai institūcijai ziņojumu par plānošanas dokumenta īstenošanas tiešu vai netiešu ietekmi uz vidi, arī vides pārskatā neparedzētu ietekmi. Turpat noteikts, ka gadījumā, ja izraudzītais risinājums nav pietiekami pamatots, Birojs atzinumā norāda iebildumus, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

Šis Biroja atzinums par Vides pārskata projektu sagatavots, ņemot vērā Novērtējuma likuma 23. pieci *prim* panta sestās daļas prasības, vērtējot izraudzītā risinājuma pamatojumu un tā ietekmes uz cilvēku veselību un vidi būtiskumu, un tajā ietverti iebildumi, kas ņemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.

I. Vides pārskatā ietvertā informācija un izraudzītā risinājuma pamatojums:

Plānošanas dokumenta Vides pārskats atbilstoši Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” IV nodaļas “*Vides pārskatā iekļaujamā informācija*” (turpmāk - Noteikumi Nr. 157) 8. punktā noteiktajam ietver šādu informāciju:

1. Plānošanas dokumenta galvenie mērķi, risinājumi un iespējamās alternatīvas

- 1.1. Plānošanas dokuments atbilst tiem plānošanas dokumentiem, kuriem ir nepieciešams veikt SIVN procedūru atbilstoši Noteikumu Nr. 157 II daļā noteiktajam.
- 1.2. Vides pārskatā ietverta informācija par plānošanas dokumenta un tā ietekmes novērtēšanas mērķiem, ar Plāna īstenošanu saistītajiem risinājumiem atbilstoši izvēlētajai alternatīvai, kā

arī vides problēmām un ietekmes aspektiem, kas ar šādu risinājumu īstenošanu varētu būt saistīti.

- 1.3. Novērtējis iesniegto Vides pārskatu, Birojs konstatē, ka Plāna ilgtermiņa mērķis ir, nodrošinot enerģētisko neatkarību, sabiedrības labklājību un ekonomikas konkurētspēju reģionā un pasaulē, ilgtspējīgā, konkurētspējīgā, izmaksu efektīvā, drošā un uz tirgus principiem balstītā veidā veicināt klimatneitrālas tautsaimniecības attīstību. Plānoto rīcībpolitiku un pasākumu īstenošanas scenārija (turpmāk – Mērķa scenārijs) rezultātā tiek plānots izpildīt energoefektivitātes uzlabošanas obligāto mērķi – kumulatīvie energoetaupījumi 2030. gadam un atjaunojamo energoresursu (turpmāk – AER) īpatsvars kopējā enerģijas galapatēriņā - 50%.
- 1.4. Plāns tiek izstrādāts, lai sasniegtu ES noteiktos mērķus un izteiktās starptautiskās apņemšanās, tostarp ANO Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām (turpmāk – Konvencija) Parīzes nolīguma ietvaros izteiktās apņemšanās 2030. gadam attiecībā uz klimata pārmaiņu mazināšanu – siltumnīcas efektu izraisošās gāzes (turpmāk – SEG) emisiju samazināšana un lielāka CO₂ piesaiste visās nozarēs – izmaksu ziņā efektīvā veidā līdz 2030. gadam samazināt kopējās visu ES dalībvalstu SEG emisijas par vismaz 40 % salīdzinot ar 1990. gadu u.c. ES mērogā periodam līdz 2030. gadam enerģētikas politika ir noteikta EK paziņojumā “*Tīru enerģiju ikvienam Eiropā*”¹, ar kuru ir paredzēts sasniegt trīs galvenos mērķus - izvirzīt energoefektivitāti pirmajā vietā, iegūt vadošo lomu AER jomā pasaules mērogā, nodrošināt taisnīgus nosacījumus patērētājiem.
- 1.5. Plāns tiek izstrādāts saskaņā ar virkni Eiropas Savienības tiesību aktu, kā arī saskaņā ar nacionālajiem plānošanas dokumentiem - *Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030* (turpmāk - LIAS2030), *Nacionālais attīstības plāns 2014. - 2020. gadam* (turpmāk - NAP), *Latvijas Enerģētikas ilgtermiņa stratēģija 2030 – konkurētspējīga enerģētika sabiedrībai* (turpmāk - LEIS2030), *Enerģētikas attīstības pamatnostādnes 2016.–2020. gadam* (turpmāk - EAP2020) u.c. Vides pārskatā iekļauts Nacionālo plānošanas dokumentu izvērtējums, analizējot dokumentos noteiktos mērķus, rīcības virzienus un uzdevumus kontekstā ar Plānā risināmiem jautājumiem.
- 1.6. Plāns paredz virkni pasākumu dažādos saimniecības sektoros, kas izstrādāti nolūkā mazināt SEG emisijas un veicināt CO₂ piesaisti. Plāna mērķu sasniegšanai noteikti šādi rīcības virzieni:
  - 1.6.1. ēku energoefektivitātes uzlabošana;
  - 1.6.2. energoefektivitātes uzlabošana un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana siltumapgādē un aukstumapgādē un rūpniecībā;
  - 1.6.3. ne-emisiju tehnoloģiju izmantošanas veicināšana elektroenerģijās ražošanā;
  - 1.6.4. enerģijas pašražošanas un pašpatēriņa veicināšana;
  - 1.6.5. energoefektivitātes uzlabošana, alternatīvo degvielu un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana transportā;
  - 1.6.6. enerģētiskā drošība un neatkarība, pilnīga enerģijas tirgu integrācija, infrastruktūras modernizācija;
  - 1.6.7. atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas efektivitātes uzlabošana un SEG emisiju samazināšana;
  - 1.6.8. resursu efektīva izmantošana un SEG emisiju samazināšana lauksaimniecībā;

---

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1485341914564&uri=CELEX:52016DC0860%2801%29>.

- 1.6.9. ilgtspējīga resursu izmantošana un SEG emisiju samazināšana un CO2 piesaistes palielināšana zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā;
  - 1.6.10. fluorēto siltumnīcefekta gāzu (F-gāzu) izmantošanas samazināšanas veicināšana;
  - 1.6.11. nodokļu sistēmas “zaļināšana” un draudzīguma pievilcīguma energoefektivitātei un AER tehnoloģijām uzlabošana;
  - 1.6.12. sabiedrības informēšana, izglītošana un izpratnes veicināšana.
- 1.7. Izvērtējot Plāna piedāvātos rīcības virzienus un tajos ietvertās politikas un pasākumus, konstatējams, ka ar būtisku – gan pozitīvu, gan negatīvu – ietekmi uz vidi galvenokārt var tikt saistīti šādi plānotie attīstības virzieni, rīcības un pasākumi:
- 1.7.1. Ēku energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi, kas paredz energoresursu patēriņa samazināšanu valsts, dzīvojamās, pašvaldību un publiskās ēkās, kā arī ražošanas ēkās, ēku energoefektivitātes paaugstināšanu privātmājās vai neliela skaita ēku kompleksos, ilgtermiņa risinājumu radīšanu enerģijas patēriņa mazināšanai Latvijas dzīvojamā fondā un nepieciešamo papildu investīciju piesaisti;
  - 1.7.2. Pasākumi energoefektivitātes uzlabošanai un AER tehnoloģiju (īpaši ne-emisiju AER tehnoloģijām) izmantošanas veicināšanai siltumapgādē un aukstumapgādē un rūpniecībā, tostarp nodrošinot enerģijas patēriņa samazinājumu un AER izmantošanu palielinājumu centrālajā siltumapgādē (turpmāk – CSA), veicinot AER izmantošanu un energoefektivitātes uzlabošanu lokālajā un individuālā siltumapgādē, nodrošinot efektīvākās siltumapgādes sistēmas un pielietoto tehnoloģiju izmantošanu. Plānots nodrošināt, ka lokālajā vai individuālajā siltumapgādē tiek uzstādītas ne-emisiju tehnoloģijas vai biomasas sadedzināšanas iekārtas ar augstu energoefektivitāti (vai attiecīgi modernizētas esošās), vienlaikus nosakot aizliegumu uzstādīt jaunas tikai cieto vai šķidro fosilo kurināmo sadedzināšanas iekārtas;
  - 1.7.3. Plāns paredz palielināt ne-emisiju tehnoloģiju izmantošanu elektroenerģijas ražošanā, tostarp izstrādāt konceptuālo risinājumu sauszemes vēja parku attīstībai, kā arī īstenot starpvalstu projektus selgas vēja parku izveidei. Plānots veicināt arī saules enerģijas izmantošanu elektroenerģijas ražošanā. Plāns paredz palielināt vēja elektrostaciju jaudas, ņemot vērā Latvijas elektroenerģijas pārvades tīklu kapacitāti, kas atbilstoši Plānā norādītajam pašlaik ļauj palielināt tīklos nodoto elektroenerģijas apjomu par 800 MW. Tādējādi līdz 2030. gadam plānots uzstādīt kopumā aptuveni 100 – 170 vēja elektrostacijas (turpmāk – VES) ar jaudu 2-10 MW. Saskaņā ar Plānā norādīto jau tuvākajos gados Latvijā varētu tikt īstenoti lieljaudas vēja parku projekti ar uzstādīto jaudu vairāk nekā 200 MW;
  - 1.7.4. Ekonomiski pamatotas enerģijas pašražošanas, pašpatēriņa un atjaunojamās enerģijas kopienu veicināšanas pasākumi saistīti ar plašāku AER izmantošanu;
  - 1.7.5. Plānā iekļauta virkne pasākumu saistībā ar energoefektivitātes uzlabošanu, alternatīvo degvielu un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana transportā. Plānots palielināt AER īpatsvaru transportā, ieviešot pienākumu degvielas piegādātājiem realizēt no AER iegūtu enerģiju, vienlaikus veicinot biometāna ražošanu un tā patēriņu sabiedriskajā transportā, kā arī turpinot attīstīt iespējas izmantot citus ne-emisiju degvielas veidus. Papildus dzelzceļa elektrifikācijai, plānots turpināt straujāku elektromobilitātes attīstību kā mobilitātes, energoefektivitātes un AER mērķu risinājumu;
  - 1.7.6. Paredzēti pasākumi enerģētiskās drošības veicināšanai, enerģētiskās atkarības mazināšanai, pilnīgai enerģijas tirgus integrācijai un infrastruktūras modernizācijai, piemēram, gāzveida kurināmā/degvielas infrastruktūras modernizēšana un

energoefektivitātes uzlabošana, tostarp izvērtējot iespējas pielāgot dabasgāzes infrastruktūru udeņradim un citam gāzveida kurināmajam u.c.;

- 1.7.7. Plāns paredz pasākumus resursu efektīvai izmantošanai un SEG emisiju samazināšanai lauksaimniecībā un ilgtspējīgai resursu izmantošanai un SEG emisiju samazināšanai un CO₂ piesaistes palielināšanai zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektorā (turpmāk – ZIZIMM) saistībā ar efektīvu mēslojuma lietošanu un kūstmēslu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanu, augsnes auglības uzlabošanu, dzīvnieku ēdināšanas uzlabošanu, mežaudžu CO₂ piesaistes uzlabošanu, mežsaimniecisko zemju augsnes kvalitātes uzlabošanu;
- 1.7.8. Fluorēto siltumnīcefekta gāzu (F-gāzu) izmantošanas samazināšanas veicināšanas pasākumi, kas saistīti ar tirgus uzraudzību, darbību ar F-gāzēm kontroles pilnveidošanu un sistēmas attīstību, informācijas apzināšana par F-gāzu importa un iekšējā tirgus apjomiem un atbilstošu pasākumu izstrāde, balstoties uz izpētes rezultātiem, kā arī paredzēts veicināt sabiedrības izpratni par F-gāzu ietekmi uz klimatu.
- 1.8. Plāns pamatojas uz divu alternatīvu – Mērķa un Bāzes scenāriju salīdzināšanu. Bāzes scenārijā ir apvienotas īstenotās rīcībpolitikas un pasākumi, pieņemtās rīcībpolitikas un pasākumi, kā arī daļēji ir iekļautas plānotās rīcībpolitikas un pasākumi. Mērķa scenārijā enerģētikas SEG emisiju prognožu aprēķināšanai papildus Bāzes scenārijā ietvertajām politikām tiek paredzēts plašāk izmantot AER, 2030. gadā sasniedzot 50% no kopējā enerģijas galapatēriņa. Mērķa scenārijā papildus pasākumi tiek paredzēti arī energoefektivitātes paaugstināšanai visos enerģijas patērētāju sektoros (mājsaimniecības, komerciālais un sabiedriskais sektors, rūpniecība). Lai izvērtētu iespējamās enerģētikas attīstības scenārijus, Plāna izstrādes gaitā veikta enerģētikas attīstības scenāriju modelēšana, kam par pamatu izmantotas Ekonomikas ministrijas 2018. gadā izstrādātās makroekonomikas ilgtermiņa prognozes uz 2030. gadu.
- 1.9. Vides pārskata 8. nodaļā “*Alternatīvu analīze*” raksturotas alternatīvas, kas izmantotas, lai izvērtētu Latvijas iespējas sasniegt izvērīto AER mērķi, ierobežojot biomasas izmantošanu koģenerācijas stacijās 2018. gada līmenī, kā arī papildus izvērtējot Mērķa scenārija alternatīvu, kurā netiek iekļauts atbalsts VES, tā vietā analogisku enerģijas daudzumu saražojot no biomasas sadedzināšanas:
  - 1.9.1. Izvērtējot AER mērķa sasniegšanas iespējas līdz 2030. gadam, ierobežojot biomasas izmantošanu koģenerācijas stacijās, secināts, ka šādā gadījumā kopējā AER mērķa izpildē samazinās AER izmantošanas daļa elektroenerģijā un siltumapgādē, bet 2030. gadā būtiski pieaug biomasas izmantošana rūpniecībā un biodegvielu un elektroenerģijas patēriņš transportā. Šādi piemērotie ierobežojumi sadārdzina kopējās AER mērķa sasniegšanas izmaksas, līdz ar to secināts, ka šis scenārijs kā alternatīva atzīstams par neīstenojamu;
  - 1.9.2. Vides pārskatā kā alternatīvs Plāna scenārijs apskatīts arī Mērķa scenārija realizēšana bez atbalsta vēja enerģijai, tā vietā analogisku enerģijas daudzumu saražojot no biomasas sadedzināšanas. Secināts, ka šādā situācijā būtu ievērojami mazāks ieguvums PM_{2,5} izmešu samazinājumā 2030. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu (Mērķa scenārijā tas ir par 7,5%, bet alternatīvā bez vēja enerģijas – tikai par 3%). Tādējādi vēja enerģijas izmantošana elektroenerģijas ražošanā Mērķa scenārijā dod iespējas ievērojami samazināt emisijas 2030. gadā pret scenāriju, kurā vēja enerģija netiek izmantota.
- 1.10. **Saistībā ar plānotajiem attīstības virzieniem un mērķiem Birojam ir sekojoša piebilde:**

- 1.10.1. Saskaņā ar Novērtējuma likuma 1. panta 7. punktu un Noteikumu Nr. 157 8.7. punktu Vides pārskatā identificē, apraksta un izvērtē plānošanas dokumenta un iespējamo alternatīvu ietekmi uz vidi, ņemot vērā plānošanas dokumenta izstrādes mērķus un teritoriju, kura varētu tikt ietekmēta. Dažādu risinājumu novērtēšanas mērķis ir izvēlēties un pamatot piemērotāko risinājumu.
- 1.10.2. Vides pārskatā norādīts, ka Plāns pamatojas uz divu alternatīvu – Mērķa un Bāzes scenāriju salīdzināšanu. Biroja ieskatā Bāzes scenārijs drīzāk atbilst “*nulles*” scenārijam – situācijai, ja Plāns netiktu īstenots. Vienlaikus, izvērtējot Plānu un tā Vides pārskatu, Birojs secina, ka Mērķa scenārija izstrādē apsvērtas un modelētas dažādas alternatīvas jeb scenāriji, kuru rezultāti galvenokārt izvērtēti pēc ekonomiskās ietekmes – nepieciešamajām investīcijām un iespējamiem ieguvumiem, izmaksu efektivitātes u.tml.. Biroja ieskatā Vides pārskats vairāk iegūtu, ja tas būtu papildināts ar analīzi, kā modelētie alternatīvie Plāna mērķa sasniegšanas scenāriji potenciāli varētu ietekmēt dažādas Vides pārskatā apskatītās vides jomas un dabas vērtības.

2. Esošā vides stāvokļa apraksts un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots

- 2.1. Vides pārskata 5. nodaļā “*Vides sākumstāvokļa izpēte*” sniegta informācija par vides aspektiem, kas lielā mērā saistīti ar plānošanas dokumentu. Raksturota bioloģiskā daudzveidība, īpaši aizsargājamās dabas teritorijas, sugas un biotopi, meži, ūdens resursi, augsne, zemes dzīles, atmosfēras gaisa kvalitāte, klimata pārmaiņas, ainavas, kultūrvēsturiskie objekti un troksnis. Saistībā ar esošo situāciju tautsaimniecības sektoros, kas saistīti ar enerģētikas un klimata politikas ieviešanu Latvijā, Vides pārskatā sniegta informācija par kopējām SEG emisijām un pašreizējo AER izmantošanu.
- 2.2. Saistībā ar Plānā paredzētajiem rīcības virzieniem Vides pārskata 3.2.2. – 3.2.9. nodaļās raksturota esošā situācija un prognozes Latvijas SEG emisiju un CO₂ piesaistē pēc Bāzes scenārija, tostarp sniedzot prognozes AER izmantošanā, energoefektivitātes paaugstināšanā, biomasas un vēja enerģijas izmantošanā, lauksaimniecības sektorā, kā arī zemes izmantošanas, zemes izmantošanas maiņas un mežsaimniecības sektoros (turpmāk – ZIZIMM).
- 2.3. Vides pārskatā izmantota informācija no Nacionālās SEG inventarizācijas 2019. gadam ziņojuma un izstrādē esošā Gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plāna 2019. - 2030. gadam u.c. informācijas avotiem. Rezumējoši, – galvenajos ietekmes aspektos – secināms:
  - 2.3.1. Vides pārskata 5. nodaļā apkopota informācija, ka saskaņā ar 2017. gada datiem meža zemes aizņem aptuveni 52 % Latvijas teritorijas, lauksaimniecības zemes - 30 %, virszemes ūdeņi aptuveni 3,7% no valsts teritorijas.
  - 2.3.2. Apkopota informācija par pazemes ūdeņiem, augsni, tās īpašībām, derīgajiem izrakteņiem un to iedalījumu. Sniegta vispārēja informācija par ierobežotas izplatības derīgiem izrakteņiem – kaļķakmens, dolomītu, mālu un kvarca smiltīm un plaši izplatītiem derīgiem izrakteņiem – smiltis un granti, kvartāra mālu, saldūdens kaļķiežiem, kūdru un sapropeli.
  - 2.3.3. Iekļauta informācija par bioloģisko daudzveidību, īpaši aizsargājamām sugām un biotopiem. Uzskaitītas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas, norādot, ka īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās vislielāko platību aizņem meži (49 %) un lauksaimniecības zeme (24 %), savukārt 12 % – ūdeņi, 14 % – purvi un 1 % – citi biotopi. Atzīmēts, ka 333 no īpaši aizsargājamām dabas teritorijām ir iekļautas *Natura 2000* teritoriju tīklā, kas kopā aizņem aptuveni 12 % jeb 793 265 ha no Latvijas kopplatības.

- 2.3.4. Raksturots Latvijas klimats, norādot, ka pēdējo 50 gadu laikā valsts teritorijā konstatēta vidējā gaisa temperatūras paaugstināšanās par 0,7 °C.
- 2.3.5. Attiecībā ar atmosfēras gaisa kvalitāti secināts, ka kopumā Latvijā visu gaisu piesārņojošo vielu emisijas, izņemot amonjaka emisijas, pēdējo desmit gadu laikā ir samazinājušās. Sniegts šādu gaisu piesārņojošo vielu - NO_x, SO₂, nemetāna gaistošo organisko savienojumu (NMGOS), NH₃ emisijas, daļiņu PM_{2,5} emisijas un kvēpu - melnās ogles daļiņas, izplatības tendenču raksturojums. Norādīti galvenie emisiju avoti katrai piesārņojošo vielu grupai.
- 2.3.6. Saskaņā ar Vides pārskatā iekļauto informāciju 2016. gadā Latvijā daļiņu PM_{2,5} galvenie emisiju avoti bija pakalpojumu un mājsaimniecību sektors (59 %), kur emisijas rodas galvenokārt no biomasas sadedzināšanas apkurei. Nākamie nozīmīgākie emisiju veidojošie sektori bija biomasas sadedzināšana rūpniecības sektorā (13 %), enerģijas pārveidošanas sektors (13 %), transports (5 %) un rūpniecības procesi (5 %).
- 2.3.7. Kopējās Latvijas SEG emisijas 2018. gadā norādītas aptuveni 11 800,2 kt CO₂ ekv.; kopējās SEG emisijas no 1990. gada līdz 2018. gadam ir samazinātas par aptuveni 55 %.
- 2.3.8. 2017. gadā Latvijas kopējā SEG emisiju apjomā dominēja ne-ETS² darbību (enerģētika, transports, lauksaimniecība, atkritumu apsaimniekošana) SEG emisiju apjoms – 81,9 %. Ne-ETS darbību SEG emisiju dinamika liecina par emisiju palielinājumu, savukārt ETS³ emisijām ir tendence samazināties - Latvijas ETS operatori līdz 2017. gadam bija samazinājuši savas SEG emisijas par 28,19 % salīdzinot ar 2005. gadu, savukārt līdz 2018. gadam – par 8,47 %.
- 2.3.9. Tiek prognozēts, ka laika posmā no 2020. līdz 2030. gadam pieaugs kopējās SEG emisijas lauksaimniecības sektorā. Ievērojams emisiju palielinājums 2030. gadā, palielinoties ekonomiskajai aktivitātei, tiek prognozēts lauksaimniecības dzīvnieku zarnu fermentācijas procesos un lauksaimniecības augšņu sektoros.
- 2.3.10. Plānā ietverta informācija par pašreizējo situāciju energoefektivitātes jomā un enerģijas patēriņu, norādot, ka kopumā kopējais primārās enerģijas patēriņš palielinās. Detālāk raksturots energoresursu patēriņš dažādos tautsaimniecības sektoros – rūpniecībā, transportā un mājsaimniecībās.
- 2.3.11. Attiecībā uz AER izmantošanā Latvijā, norādīts, ka 2018. gadā kopējais AER patēriņš Latvijā bija apmēram 77 PJ, salīdzinot ar 2005. gadu, tas ir pieaudzis par 25,6 %.
- 2.3.12. Visplašāk izmantotais AER Latvijā ir kurināmā koksne (malka, koksnes atlikumi, kurināmā šķelda, koksnes briketes, koksnes granulas) un tās patēriņš turpina palielināties katru gadu, īpatsvaram 2018. gadā sasniedzot 80,4 % no kopējā AER patēriņa. No 2017. gada līdz 2018. gadam ir būtiski (par 198,6 %) palielinājies arī biodegvielas patēriņš, kā arī saules enerģijas un sadzīves atkritumu (to AER daļas) patēriņš.
- 2.3.13. Raksturojot Latvijas ainavas, norādīts, ka Latvijai pēc aizņemtās platības raksturīgākās ir mozaīkveida, lauksaimniecības zemju (āraines) un meža ainavas (mežaines). Teritorijas ar savdabīgām vai daudzveidīgām Latvijai raksturīgām ainavām ir iekļautas īpaši aizsargājamajās dabas teritorijās – aizsargājamo ainavu apvidos.
- 2.3.14. Vides pārskatā aplūkota arī kultūrvēsturiskā mantojuma un nemateriālās kultūras nozīme tūrisma attīstībā. Norādīts, ka Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā ir 8 584 pieminekļi, tai skaitā valsts nozīmes un vietējas nozīmes pieminekļi.

² Emisiju apjoms, kas nav ietverts Eiropas Savienības Emisiju tirdzniecības sistēmā (ETS).

³ Emisiju apjoms, kas ietverts Eiropas Savienības Emisiju tirdzniecības sistēmā (ETS).

2.3.15. Vides pārskatā atzīmēts, ka trokšņa pārsniegumi ir viena no raksturīgākajām vides problēmām Latvijas lielākajās pilsētās, kā arī gar valsts galvenajiem autoceļiem un dzelzceļu, tostarp jo īpaši dzelzceļa posmos caur blīvi apdzīvotām vietām, kā arī lokāli ap starptautisko lidostu "Rīga". Norādīts, ka praktiski visu šo trokšņa problēmu rada transports – autosatiksmē, vilcieni un avio transports.

2.4. Novērtējis sniegto informāciju, Birojs secina, ka Vides pārskatā ir iekļauta dažādas detalizācijas informācija par esošo vides stāvokli un tautsaimniecības nozaru attīstības tendencēm, taču tā ne vienmēr sniegta sasaistē ar ietekmēm, ko potenciāli varētu radīt Plānā paredzētās politikas un ietvertie pasākumi. **Izanalizējot Vides pārskatā sniegto informāciju kontekstā ar esošo vides stāvokli un Plāna rīcības virzieniem, Birojs rekomendē Vides pārskatu papildināt ar atbilstošu, konkretizējošu informāciju par dabas vērtībām, resursiem un vides aspektiem, kas ir tieši saistīti un var tikt ietekmēti, realizējot Plānā paredzētos pasākumus, piemēram, par putnu un sikspārņu stāvokli Latvijā kontekstā ar plānoto vēja enerģijas attīstību.**

3. Ar plānošanas dokumentu saistītās būtiskās ietekmes uz vidi un to alternatīvu izvērtējums

3.1. Vides pārskata 7. nodaļā "*Plāna paredzamā ietekme uz vidi*" sniegta SIVN procesā vērtētās ietekmes šādos aspektos: 1) bioloģiskā daudzveidība, 2) meža resursi, 3) ūdens resursi, 4) zemes dzīles, 5) atmosfēras gaisa kvalitāte, 6) klimata pārmaiņas, 7) ainava, 8) kultūrvēsturiskie objekti, 8) trokšņa līmenis, 9) pārrobežu ietekmes. Atkarībā no ietekmes veida un intensitātes, Izstrādātāja vērtējusi Plāna īstenošanas rezultātā sagaidāmo ietekmi ar šādu raksturojumu: 1) izslēdzošā būtiska nelabvēlīga ietekme (-3), 2) būtiska nelabvēlīga ietekme (-2), 3) nebūtiska nelabvēlīga ietekme (-1), 4) ietekmes nav, ietekme ir neviennozīmīga vai ietekme nav nosakāma (0), 5) nebūtiska labvēlīga ietekme (+1), būtiska labvēlīga ietekme (+2), izšķiroši būtiska labvēlīga ietekme (+3). Šādā vērtējumā Izstrādātāja Plāna realizācijas ietekmi uz vidi novērtējusi kā izšķiroši būtiski labvēlīgu, tiešu, ilgtermiņa, primāru, neatgriezenisku (pieņemot, ka videi draudzīgas enerģētikas attīstība nebeigsies).

3.2. Vides pārskata 1. pielikumā "*Latvijas nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021. - 2030. gadam plānotās rīcībpolitikas un to īstenošanas pasākumi: katra ietekmes uz vidi novērtējums*" Izstrādātāja apkopojusi visus Plāna rīcības virzienos (skat. šī atzinuma 1.6. punktu) iekļautos pasākumus, katram pasākumam sniedzot ietekmes uz vidi vērtējumu (ietekme pozitīva, neitrāla vai negatīva), vienlaikus norādot arī ietekmes veidu tieša/netieša, īstermiņa/ilgtermiņa, primāra/sekundāra, atgriezeniska/neatgriezeniska. Norādīti arī tie pasākumi, kuriem ietekme uz vidi nav konstatējama.

3.3. Vides pārskatā lielākai daļai plānoto pasākumu sniegts pozitīvs vērtējums, jo Plāns kopumā ir vērst uz pasākumiem SEG emisiju mazināšanai un klimata pārmaiņu ierobežošanu. Vienlaikus, kā to atzīmējusi arī Izstrādātāja, reģionālā un lokālā mērogā Plāns saistīts arī ar negatīvām ietekmēm. Ar būtiski negatīvām ietekmēm Izstrādātāja saistījusi pasākumus, kas paredz vēja enerģijas attīstību (3. rīcības virziens *Ne-emisiju tehnoloģiju izmantošanas veicināšana elektroenerģijās ražošanā*, pasākums 3.1. *Īstenot starpvalstu projektus selgas vēja parku izveidi (sadarbībā ar Lietuvu/Igauniju)* un 3.3. *Izstrādāt konceptuālo risinājumu sauszemes vēja parku (vēja enerģijas ražošana) attīstībai*).

3.4. Vērtējot plānotās vēja enerģijas attīstības iespējamās ietekmes uz vidi un dabas vērtībām, Vides pārskatā Izstrādātāja norādījusi, ka ietekmes galvenokārt saistāmas ar trokšņa līmeņa palielināšanos, ietekmi uz dabas vērtībām, ainavām un kultūrvēsturiskajiem objektiem. Kā tas izriet no Plāna, Latvijas teritorijā līdz 2030. gadam paredzēts uzstādīt VES ar jaudu 2-10 MW, kopumā aptuveni 100-170 VES:

- 3.4.1. Attiecībā uz sagaidāmajiem trokšņa līmeņa traucējumiem Vides pārskatā vērtēts, ka katra VES pakļauj trokšņa traucējumam aptuveni 8 ha platību, līdz ar to kopējā visu ES trokšņa traucējumam pakļautā platība ir aptuveni 800 ha jeb 8 km² visas Latvijas mērogā - salīdzinot ar Latvijas teritoriju 64 000 km², tas ir 0,0125 %. Izstrādātāja vērsusi uzmanību, ka šāds vērtējums iegūts pēc maksimālās piesardzības principa, jo lielu daļu no VES plānots uzstādīt selgā, kur tās trokšņa traucējumu neradīs. Izstrādātāja izteikusi vērtējumu, ka šāds trokšņa kaitējums Latvijas mērogā uzskatāms par nebūtisku;
- 3.4.2. Saistībā ar ietekmi uz ornitofaunu un sikspārņiem, Izstrādātāja sniegusi vērtējumu, ka plānotais izveidojamo VES apjoms uzskatāms par nebūtisku, ja vien VES parki tiek veidoti vietās, kas nav nozīmīgas putnu un sikspārņu vairošanās, barošanās un migrācijas vietas;
- 3.4.3. Izstrādātāja atsaukusies uz plānošanas dokumenta "*Jūras plānojums 2030*" stratēģiskajā ietekmes uz vidi novērtējumu⁴, kurā konstatēts, ka vēja parku būvniecība nav pieļaujama zemūdens biotopu aizsardzībai izveidotās teritorijās vai arī teritorijās, kur potenciāli varētu tikt atrasti aizsargājami biotopi;
- 3.4.4. Tāpat Izstrādātāja sniegusi indikatīvu VES izbūves vērtējumu saistībā ar ietekmi uz ainavu. Pieņemot, ka kopumā ainaviski ietekmēta būs Latvijas teritorija aptuveni 1 % platībā, Vides pārskatā secināts, ka VES Latvijā kļūs par izplatītu ainavas elementu, kura ietekme uzskatāma par būtisku. Izstrādātāja norādījusi, ka nolūkā mazināt VES nelabvēlīgo ietekmi, VES parki jāveido vietās, kur tie būtiski neietekmē īpaši aizsargājamās teritorijas ar ainavu kā profilējošo aizsargājamo vērtību. Vides pārskatā vērsta uzmanība, ka katram projektam jāveic ietekmes uz vidi novērtējums.
- 3.5. Birojs var pievienoties Plānā un Vides pārskatā norādītajam, ka vispārīgi vēja enerģijai ir pozitīva ietekme uz klimata pārmaiņām, jo šādu darbību īstenošana palīdz sasniegt jomā noteiktos politikas mērķus SEG samazinājumam. Kopumā vēja enerģijas izmantošana elektroenerģijas ražošanā Mērķa scenārijā dod iespējas samazināt emisijas 2030. gadā par aptuveni 3 % pret scenāriju, kurā vēja enerģija netiek izmantota. Vienlaikus Birojs pievienojas Plānā atzīmētajam, ka pastāv daudz ierobežojošo faktoru straujākai VES attīstībai, kas lielā mērā saistīti ar teritorijas plānošanas nosacījumiem un vēja parku nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un dabas vērtībām, kā arī cilvēku labsajūtu. VES ne tikai rada ietekmi uz ornitofaunu un sikspārņiem (galvenokārt dabisko dzīvotņu zudums un sadursmju risks), paaugstina trokšņa līmeni un izmaina ainavu, bet arī rada raksturīgas ietekmes iekārtu ekspluatācijas laikā, piemēram, vizuālais gaismas efekts jeb mirgošanas ietekme. Katrs no ietekmju veidiem (gan būvniecības, gan ekspluatācijas fāzē), ja pienācīgi netiek pārvaldīts, var atstāt negatīvu iespaidu uz cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī bioloģisko daudzveidību, augsni, zemes dzīlēm, ūdeni, gaisu, klimatu, ainavu, materiālajām vērtībām, kultūras un dabas mantojumu. Savukārt ietekme uz ainavas estētisko nozīmīgumu, kā to norādījusi arī Izstrādātāja, ir sarežģīti vērtējama, jo šis ietekmju nozīmīgums galvenokārt saistāms ar iedzīvotāju attieksmi pret to, tādēļ arī vērtējums, vai ainavas pārmaiņas ir pieļaujamas, ir sarežģīts izsvēruma, kurā jāņem vērā arī samērības un lietderības apsvērumi.
- 3.6. Saistībā ar Plānā paredzētajiem biomasas izmantošanas veicināšanas pasākumiem (2. rīcības virziens *Energoefektivitātes uzlabošana un AER tehnoloģiju izmantošanas veicināšana siltumapgādē un aukstumapgādē un rūpniecībā*) Birojs norāda, ka, paredzot biomasas izmantošanas intensificēšanu, svarīgi nepasliktināt vides kvalitāti, jo biomasas izmantošanas rezultātā tiek radītas papildus putekļu emisijas. Līdz ar to būtiski paredzēt gaisa piesārņojuma ierobežošanas pasākumus, tostarp nodrošinot biomasas sadedzināšanas

---

⁴ Biroja 2019. gada 3. aprīļa atzinums Nr. 4-03/7 "*Par Jūras plānojuma 2030 Vides pārskatu*".

iekārtas ar augstu energoefektivitāti, augstas efektivitātes daļiņu uztveršanas tehnoloģijas, to ekspluatācijas režīmus un kontroli u.c. ietekmi mazinošus pasākumus.

- 3.7. Tāpat, izvērtējot Vides pārskatu, secināms, ka tajā nav viennozīmīgi definēta attieksme pret fosilās enerģijas izmantošanu periodā līdz 2030. gadam. No Plāna izriet, ka Latvijas mērķis ir turpināt realizēt ieguldījumus dabasgāzes infrastruktūras attīstībā pēc esošo infrastruktūras projektu pabeigšanas, ko nosaka 6. rīcības virziens - *Enerģētiskā drošība un neatkarība, pilnīga enerģijas tirgu integrācija, infrastruktūras modernizācija*. **Birojs rekomendē Vides pārskatu papildināt ar vērtējumu saistībā ar fosilo energoresursu izmantošanu, kas, spriežot pēc Plānā iekļautajām rīcībām un pasākumiem, daļēji saglabāsies un attīstīsies Plāna darbības laikā līdz 2030. gadam.**

4. Risinājumi iespējamās ietekmes uz vidi samazināšanai

- 4.1. Plāna izstrāde ir balstīta uz Latvijas SEG emisiju un CO₂ piesaistes politikas mērķiem un vērsta uz to rezultatīvo radītāju sasniegšanu.
- 4.2. Vides pārskatā ir norādīti šādi galvenie politikas virzieni, kurus īstenojot tiktu novērsta vai mazināta enerģētikas attīstības un klimata pārmaiņu radītā negatīvā ietekme uz vidi: SEG emisiju un CO₂ piesaiste, atjaunojamo energoresursu izmantošana, energoefektivitātes devuma sasniegšana, no biomasas saražotās enerģijas izmantošanas veicināšana, vēja enerģijas ražošanas un izmantošanas veicināšana, SEG emisiju samazināšanas pasākumu ieviešana lauksaimniecībā.
- 4.3. Attiecībā uz SEG emisiju samazināšanos un CO₂ piesaisti, Vides pārskatā izdalīti galvenie pasākumi, kas nodrošina SEG emisiju samazinājuma tendenci: 1) jau veiktā un plānotā pāreja enerģijas, galvenokārt siltumenerģijas, ražošanā no fosilā kurināmā uz biomasu, 2) pāreja autotransporta sektorā uz energoefektīvāku automašīnu un alternatīvo degvielu plašāku izmantošana, 3) enerģijas efektivitātes pasākumu īstenošana ēkās (mājsaimniecībās un publiskajā sektorā).
- 4.4. Saskaņā ar Vides pārskatā iekļauto informāciju, lai izpildītu Latvijas AER īpatsvara devumu, tiek paredzēti biomasas izmantošanas veicināšanas pasākumi elektroenerģijas un siltumenerģijas ražošanā.
- 4.5. Lai samazinātu SEG emisijas un sasniegtu Plānā izvirzītos mērķus, Plāns katram tautsaimniecības sektoram nosaka virkni rīcības un pasākumus. Plāns paredz, ka Mērķa scenārijā SEG emisijas visvairāk tiks samazinātas transporta un enerģētikas sektoros, kuros SEG emisiju mazināšanai piedāvāts plašs pasākumu un rīcību klāsts. Virkne pasākumu paredzēti arī citos tautsaimniecības sektoros:
- 4.5.1. Enerģētikas sektorā pasākumi saistīti ar energoefektivitāti, enerģētisko drošību, iekšējo enerģijas tirgu, ēku energoefektivitāti, siltumapgādi un aukstumapgādi, elektroenerģijas ražošanu, pašražošanu un pašpatēriņu. SEG emisiju samazināšanos enerģētikas sektorā visvairāk ietekmē fosilā kurināmā aizvietošana ar biomasu centralizētā siltumapgādē. Saistībā ar energoefektivitātes paaugstināšanos Vides pārskatā norādīts, ka, ņemot vērā izmaksu ieguvumus, pirmkārt tiek īstenoti energoefektivitātes pasākumi mājsaimniecībās un pakalpojumu sektorā (ēku renovācija). Mazākos apmēros energoefektivitātes pasākumi tiek īstenoti rūpniecībā, kur papildus ēku renovācijai tiek paredzēti arī pasākumi efektīvāku enerģijas ražošanas iekārtu izmantošanai un arī transporta sektorā. Vērtēts, ka paredzēto energoefektivitātes pasākumu dēļ Plāna mērķa scenārijā daļiņu (PM_{2,5}) emisijas enerģētikas sektorā 2030. gadā samazināsies par apmēram 7,5 %, salīdzinot ar 2016. gadu.
- 4.5.2. Lai samazinātu emisijas no transporta, Plānā paredzēti pasākumi saistībā ar privāto transportlīdzekļu lietojuma samazinājumu un transporta kustības optimizēšanu, naftas produktiem alternatīvu energoresursu izmantošanu un transportlīdzekļos izmantoto AER

apjomu būtisku palielinājumu. Kopējais prognozētais SEG emisiju samazinājums transporta sektorā uz 2030. gadu prognozēts apmēram 800 kt CO₂ ekv.. Plāna izstrādes gaitā identificēts, ka galvenais SEG emisiju avots transportā ir autotransports (tā devums ir aptuveni 90 % no kopējām emisijām sektorā), līdz ar to radīti pasākumi mazemisiju un bezemisiju autotransporta iegādes veicināšanai un atbalstam privātpersonām vai komersantiem, kā arī plānoti pasākumi, kas veicinātu zemu emisiju transportlīdzekļu pārvietošanos lielajās pilsētās, palielinātu “*tīro*”, t.i., mazemisiju un bezemisiju, transportlīdzekļu skaitu caur publisko iepirkumu veiktajos pakalpojumos un piegādēs u.c.

- 4.5.3. Virkne pasākumu SEG emisiju mazināšanai plānoti arī atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas sektorā. Plānotie pasākumi galvenokārt saistīti ar apglabāto atkritumu apjoma samazināšanu un atkritumu atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un reģenerāciju, atkritumu rašanās novēršanas pasākumu īstenošanu, pāreju uz aprītes ekonomiku, notekūdeņu atbilstošu savākšanu un attīrīšanu, attīstot ūdenssaimniecības infrastruktūru, kā arī nodrošināt notekūdeņu dūņu apsaimniekošanu, inovatīvu tehnoloģiju un pakalpojumu attīstīšanu atkritumu un notekūdeņu apsaimniekošanas uzlabošanā SEG emisiju samazināšanai. Plānots, ka atkritumu apsaimniekošanas sektorā ne-ETS SEG emisijas pakāpeniski samazinās no 565 kt CO₂ ekv. 2016. gadā līdz 326 kt CO₂ ekv. 2030. gadā. Lielāko ieguldījumu SEG īpatsvarā perioda sākumā dod atkritumu apglabāšanas apakšsektors (prognozēts, ka pieaugs atkritumu kompostēšanas un pārstrādes apjomi).
- 4.5.4. Lai samazinātu SEG emisijas lauksaimniecības un ZIZIMM sektorā, paredzēts atbalstīt pasākumus saistībā ar efektīvu mēslojuma lietošanu, augsnes auglības uzlabošanu, dzīvnieku ēdināšanas uzlabošanu, kūtsmēslu apsaimniekošanas sistēmas uzlabošanu, mežaudžu ierīkošanas un koku stādījumu atjaunošanu, jaunaudžu kopšanu un sastāva uzlabošanu, mežsaimniecisko zemju augsnes kvalitātes uzlabošanu u.c.. Vides pārskatā detālāk skaidrots, kā minētie pasākumi saistīti ar SEG emisiju, galvenokārt slāpekļa savienojumu, samazinājumu un CO₂ piesaistes palielināšanu.
- 4.5.5. Paredzēti pasākumi arī F-gāzu apsaimniekošanas sektorā, tostarp tirgus uzraudzība (uz robežas un iekšējā), darbību ar F-gāzēm kontroles pilnveidošana un sistēmas attīstība, ierobežojuma iespējas izvērtēšana saistībā ar fiziskām personām un to lomu F-gāzu aprītē, kā arī paredzētas rīcības sabiedrības informētības un izpratnes paaugstināšanai par F-gāzēm u.c. pasākumi.
- 4.6. Birojs vērs uzmanību, ka, plānojot infrastruktūras objektu un rūpniecisko objektu izveidi, pirms to uzsākšanas ir jāizvērtē, vai plānotās darbības neatbilst objektiem, kuriem atbilstoši Novērtējuma likuma 1. pielikumā noteiktajam ir jāveic ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra, vai gadījumā, ja plānotās darbības pārsniedz Novērtējuma likuma 2. pielikumā noteiktos robežlielumus, attiecināms ietekmes uz vidi sākotnējais izvērtējums, kā arī - vai šāds novērtējums ir jau veikts konkrētajai darbībai un vai nav plānotas būtiskas izmaiņas salīdzinoši ar iepriekš novērtēto.
- 4.7. Kopumā Birojs pozitīvi vērtē Plānā paredzētos pasākumus un rīcības, kas sekmē pāreju uz oglekļa mazietilpīgu ekonomiku, kas rada minimālas SEG, sevišķi CO₂, emisijas, kā arī saglabā un vairo CO₂ piesaisti, tādējādi radot priekšnoteikumus sabalansētai un ilgtspējīgai tautsaimniecības attīstībai nesaistīti ar SEG emisiju palielināšanos. **Vienlaikus saistībā ar veikto ietekmes uz vidi novērtējumu un vides problēmu analīzi Birojam ir sekojoši secinājumi un piebildes:**
- 4.7.1. Klimata un enerģētikas politikas īstenošana, ņemot vērā nacionālos un starptautiskos politikas mērķus, mūsdienās ir vērsta uz vides aizsardzību, tomēr arī pašā politikā, neskatoties uz ilgtspējas nodomiem, ir virkne vides izaicinājumu, jo rīcības virzieniem ir ietekme, arī būtiska un negatīva, uz atsevišķiem vides komponentiem. Tieši šo

savstarpējo konfliktējošo interešu, iespējamo būtisko ietekmju identificēšana un konfliktu savlaicīga novēršana ir SIVN veikšanas iemesls un uzdevums. Biroja ieskatā Izstrādātāja un tās piesaistītie konsultanti šo uzdevumu izpratuši un izpildījuši tikai daļēji.

4.7.2. Lielākie izaicinājumi šāda SIVN ietvarā izriet no ietekmju ilgtermiņa un kumulatīvās dabas, ietekmju kompleksuma – to mijiedarbības dēļ, kā arī no augstās nenoteiktības/neskaidrības (prognozēm) pakāpes. Tādēļ, lai izdarītu vērtējumu un pieņēmumus par izraudzītā risinājuma ietekmi uz vidi, nepieciešamas zināšanas, literatūras un pētījumu studijas, kā arī dažādu jomu ekspertu iesaistīšana, lai ietekmju iespējamās izpausmes veidus (arī konfliktējošās intereses dažādām rīcībpolitikām, piemēram, gaisa aizsardzības, bioloģiskās daudzveidības u.c.) izprastu, lai analizētu tendences un definētu pieļaujama/pārmērīga ietekmes līmeņa robežas (ko iespējams noteikt, piemēram, kā ietekmes indikatorus, kurus monitoringa ietvaros uzraudzīt). Konkrētajā gadījumā Vides pārskatā tika identificētas vides jomas atbilstoši Novērtējuma likuma 1. panta 2. punkta definīcijai, īsumā ieskicējot Vides pārskata autoru viedokli par to, vai attiecīgā joma varētu tikt pozitīvi/negatīvi ietekmēta, neveicot nedz padziļinātu jomas un literatūras izpēti, nedz secinājumu (un indikatoru) sasaisti ar plānotu vides monitoringu. Par novērtējumu iebildumus pamatoti izteikusi arī Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija savā 2019. gada 21. novembra atzinumā Nr. 1-132/10777 *“Par atzinuma sniegšanu Latvijas Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021.-2030. gadam stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata projektam”*, kas Vides pārskatā ņemts vērā tikai daļēji, tai skaitā izsvērtam novērtējumam nepieciešamā laika trūkuma dēļ. Vides pārskatā vēl arvien iztrūkst vērtējuma (analīzes) dažādo rīcībpolitiku mijiedarbībai, sinerģijai un kompromisiem, kā arī veikta tikai fragmentāra ietekmes uz vidi analīze.

4.7.3. Jo īpaši tas attiecas uz ietekmi uz bioloģisko daudzveidību un meža resursiem, kas saistīta ar biomasas apjoma iespējamu izmantošanas palielinājumu enerģijā, jo iztrūkst objektīva vērtējuma un prognožu par šāda attīstības virziena, kas var būt saistīts ar zemes lietojuma veidu maiņu un atmežošanu, ietekmi uz bioloģisko daudzveidību. Biroja ieskatā bez papildus pamatojuma un argumentiem, kas būtu balstīts objektīvā novērtējumā, skaitļos un to analīzē (ievērtējot arī tendences), izdarīts secinājums, ka bez VES ietekmes uz putniem un sīkspārņiem *“Plāna pasākumiem nav identificējama citāda ietekme uz bioloģisko daudzveidību. Kaut arī Plāns paredz cietās biomasas apjoma pieaugumu enerģijas galapatēriņā, nav paredzams tiešs cietās biomasas ieguves apjoma pieaugums ar mežu izciršanu: Latvijā pietiek līdz šim nepietiekami izmantotas nedzīvas biomasas, un pieaugums paredzēts tieši uz tās rēķina, nevis uz speciāli papildus iegūstamas dzīvas biomasas rēķina, kas izraisītu ietekmi uz biotopiem, sugām un bioloģisko daudzveidību”*. Līdzvērtīgs secinājums, bez izpētes un pamatojuma izdarīts par ietekmi uz meža resursiem (ietekme novērtēta kā neitrāla jeb 0). Pirmkārt, nav kvantitatīvi un kvalitatīvi izmērāmi un pārbaudāmi apgalvojumā ietvertie secinājumi, tai skaitā attiecībā uz meža izciršanas apjomiem, tendencēm, prognozēm 2030. gadam, uz nedzīvas biomasas izmantošanu (esošā situācija), pietiekamību, prognozēm u.tml. Otrkārt, iztrūkst sajūgta vērtējuma no biomasas saražotās enerģijas izmantošanas veicināšanai ar iespējamām izmaiņām ZIZIMM sektorā un ietekmi uz bioloģisko daudzveidību. Treškārt, ievērojot šādu pieņēmumu, no kā izriet arī konstatējums par specifiski šauru (tikai vēja enerģijas) Plāna negatīvu ietekmi, Plāna īstenošanas ietekmes monitoringam nepieciešams definēt arī konkrētus vides indikatorus, lai, iespējams, pārmērīgi optimistisko ietekmes prognozi pārbaudītu (piemēram, sugu un biotopu aizsardzības stāvokļa tendences, kas sajūgtas ar pieņēmumiem par dzīvās, nedzīvās, nepietiekami izmantotās un papildus biomasas lietojuma apjomiem un to atbilstību izdarītajiem pieņēmumiem). No Vides pārskata vispār neizriet, ka papildus Plāna īstenošanas uzraudzībai būtu paredzēts veikt Plāna ietekmes uz vidi monitoringu, kas Plāna apstiprināšanas gadījumā ir obligāta

Novērtējuma likuma un Noteikumu Nr. 157 prasība. **Minētie Vides pārskata trūkumi ir nemami vērā, lemjot par plānošanas dokumenta apstiprināšanu.**

5. Plānošanas dokumenta iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes izvērtējums

Plānošanas dokumenta pārrobežu konteksts izvērtēts saistībā ar esošo un plānoto nozares politiku kaimiņvalstīs, kā arī attīstības perspektīvām Eiropas mērogā.

Vides pārskatā norādīts, ka plānošanas dokumenta īstenošana ir vērsta uz ietekmes uz vidi samazināšanu pārrobežu kontekstā, galvenokārt saistībā ar plānotiem pasākumiem klimata pārmaiņu un emisiju gaisā samazināšanas jomā.

Vides pārskatā vērsta uzmanība, ka būtiski veidot vienotu pieeju dekarbonizācijas pasākumu īstenošanā Baltijas valstīs, īpaši transporta nozarē, jo Baltijas valstīs transports ir viens no lielākajiem ne-ETS darbību SEG emisiju avotiem un līdz ar to būtu ieteicams veikt saskaņotas darbības tieši transporta sektora emisiju samazināšanai.

6. Paredzētie pasākumi monitoringa nodrošināšanai

Vides pārskatā iekļauta plaša informācija par vides monitoringa nepieciešamību, tā mērķiem. Izstrādātāja norādījusi, ka vides monitoringā iespējams izmantot tādus vides indikatoru veidus kā slodzes indikatorus, stāvokļa indikatorus un rīcības indikatorus, taču konkrēti indikatori (vai to grupas) nav sniegti.

Vērtējot Plāna ietekmi uz vidi, Birojs rekomendē izvēlēties tādus vides indikatorus, kas raksturo Vides pārskatā apskatītās vides jomas un ļauj pārlicināties vai izteiktā prognoze par ietekmi uz vidi atbilst realitātei, piemēram, attiecībā uz meža resursu stāvokli, putnu/sikspārņu labvēlīgu stāvokli, gaisa kvalitāti, trokšņa līmeni, ietekmi uz ainavām u.c. **Vides pārskats papildināms ar izvēlētajiem indikatoriem.**

Biroja ieskatā izvēlētos indikatorus iespējams sasaistīt arī ar plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringu vai vērtēt kā starpsektoru jautājumus arī citu tautsaimniecības sektoru monitoringa dokumentos.

II Vides pārskata sabiedriskā apspriešana

Plānošanas dokumenta un Vides pārskata sagatavošanas ietvaros sabiedrībai (iedzīvotājiem, sabiedriskajām organizācijām un institūcijām u.c.) ir bijusi iespēja izteikt savu viedokli sabiedriskās apspriešanas laikā no 2019. gada 21. oktobra līdz 20. novembrim. Paziņojums par publiskās apspriešanas termiņiem un iespējām piedalīties apspriešanā, uzsākot publisko apspriešanu, ievietots laikrakstā “*Latvijas Vēstnesis*”, Vides pārraudzības valsts biroja tīmekļvietnē www.vpvb.gov.lv un ievietots Ekonomikas ministrijas tīmekļvietnē https://em.gov.lv/lv/nozares_politika/nacionalais_energetikas_un_klimata_plans/.

Vides pārskata sagatavošanas laikā notikušas konsultācijas ar Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju, Dabas aizsardzības pārvaldi, Valsts vides dienesta un Veselības inspekciju u.c. institūcijām. Konsultācijas ar kompetentajām institūcijām tikušas uzsāktas laicīgi, institūcijām un sabiedrībai tikusi dota iespēja pilnā mērā izteikt savu viedokli par plānošanas dokumentu un Vides pārskatu.

Vides pārskatā aprakstīta plānošanas dokumenta un Vides pārskata sabiedriskās apspriešanas gaita. Detalizēts institūciju atzinumu un sabiedrības priekšlikumu apkopojums skatāms Vides pārskata 4.2.7. nodaļā un 2. pielikumā *SIVN sabiedriskās apspriešanas protokols*.

Saistībā ar Vides pārskatu komentāri un priekšlikumi no sabiedrības sabiedriskās apspriešanas laikā saņemti no Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas, Dabas aizsardzības pārvaldes, Veselības inspekcijas un Valsts vides dienesta u.c. institūcijām, kas ir izteikušas komentārus par plānošanas dokumenta Vides pārskatā esošajām nepilnībām un neprecizitātēm.

Vides pārskats ir papildināts, daļēji ņemot vērā saņemtās atsauksmes, ierosinājumus, institūciju komentārus, sniedzot plašāku skaidrojumu Vides pārskata 4.2.7. nodaļā.

Izvērtētā dokumentācija:

Nacionālais enerģētikas un klimata plāns 2021. - 2030. gadam un tā Vides pārskats.

Piemērotās tiesību normas:

1. Likuma “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*” V¹ nodaļa.
2. Attīstības plānošanas sistēmas likums.
3. Atkritumu apsaimniekošanas likums.
4. Sugu un biotopu aizsardzības likums.
5. Likuma “*Par piesārņojumu*” II, IV, V daļa.
6. Ministru kabineta 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” III, IV, V, VI, VII, VIII daļa.
7. Ministru kabineta 2013. gada 30. maija noteikumi Nr. 240 “*Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi*”.
8. Ministru kabineta 2014. gada 24. janvāra noteikumi Nr. 16 “*Trokšņa novērtēšanas un pārvaldības kārtība*”.
9. Ministru kabineta 2011. gada 19. aprīļa noteikumi Nr. 300 “*Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (NATURA 2000)*”.
10. Ministru kabineta 2009. gada 3. novembra noteikumi Nr. 1290 “*Noteikumi par gaisa kvalitāti*”.

Biroja viedoklis:

Atbilstoši Likuma 23. pieci *prim* panta 6. un 7. daļas prasībām Birojs konstatē:

- 1. Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021. - 2030. gadam Vides pārskats kopumā atbilst normatīvo aktu prasībām, tomēr atbilstoši šajā atzinumā norādītajam tajā veicami papildinājumi.**
- 2. Lai konstatētu Nacionālā enerģētikas un klimata plāna 2021. - 2030. gadam īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, Ekonomikas ministrijai, izmantojot valsts vides monitoringa un citus pieejamos datus, vismaz divas reizes plānošanas periodā (2024. gadā un 2028. gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Vides pārraudzības valsts birojā.**

Birojs vērš uzmanību, ka Ekonomikas ministrijai atbilstoši Noteikumu Nr. 157 27. punktā noteiktajam jā sagatavo informatīvais ziņojums par to, kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi, kā ņemts vērā Vides pārskats, Biroja atzinums un sabiedriskās apspriešanas rezultāti, jāsniedz izvēlētā risinājuma pamatojums un jānorāda pasākumi ietekmes monitoringam. Atbilstoši Noteikumu Nr. 157 28. un 29. punktā noteiktajam jā sagatavo un jāpublicē arī paziņojums par plānošanas dokumenta pieņemšanu.

Direktora p.i.

(paraksts*)

I.Kramzaka

Direktora vietniece,

Piesārņojuma novērtēšanas daļas vadītāja

Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu

